

7. Transportni protokoli

Prof.dr Igor Radusinović

igorr@ucg.ac.me

dr Slavica Tomović

slavicat@ucg.ac.me

Telekomunikacione mreže 7-1

1

Transportni protokoli

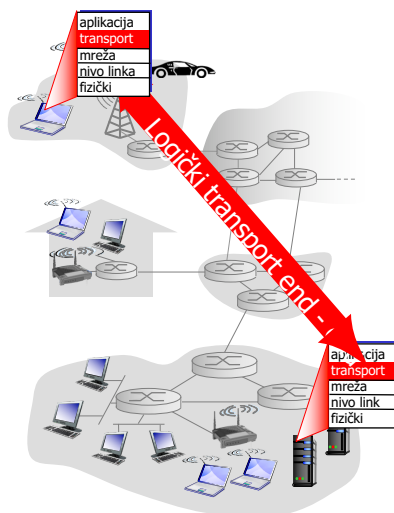
- ❑ Transportni servisi
- ❑ UDP
- ❑ Pouzdani prenos
 - Stop & Wait
 - Go Back N
 - Selective Repeat
- ❑ TCP
- ❑ TCP pouzdani prenos
- ❑ TCP kontrola protoka
- ❑ TCP kontrola zagušenja

Telekomunikacione mreže 7-2

2

Transportni servisi i protokoli

- obezbeđuju *logičku komunikaciju* između aplikacija koje se odvijaju na različitim hostovima
- transportni protokoli se implementiraju na krajnjim sistemima
 - Predajna strana transportnog protokola: dijeli poruke u **segmente**, prosleđuje ih mrežnom nivou
 - Prijemna strana transportnog protokola: desegmentira segmente u poruke, i prosleđuje ih nivou aplikacije
- Više od jednog transportnog protokola je na raspolaganju aplikacijama
 - Internet: TCP i UDP

Telekomunikacione mreže 7-3

3

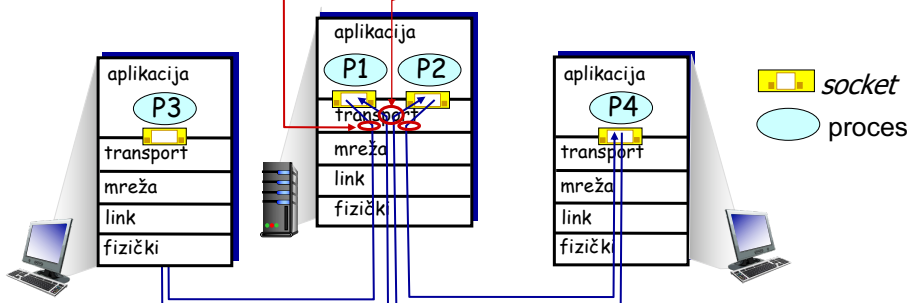
Multipleksiranje/demultipleksiranje aplikacija

Multipleksiranje na predaji:

Manipulisanje podacima iz više socket-a, dodavanje transportnog zaglavlja (koristi se za demultipleksiranje)

Demultipleksiranje na prijemu:

Koristi zaglavlje za predaju primljenih segmenata pravom socket-u

Telekomunikacione mreže 7-4

4

UDP: User Datagram Protocol [RFC 768]

- ❑ Nema poboljšanja koja se nude Internet protokolu
- ❑ "best effort" servis, UDP segmenti mogu biti:
 - izgubljeni
 - neredosledno predati
- ❑ **nekonektivni:**
 - nema uspostavljanja veze (*handshaking*) između UDP pošiljaoca i prijemnika
 - svaki UDP segment se tretira odvojeno od drugih

Zašto onda UDP?

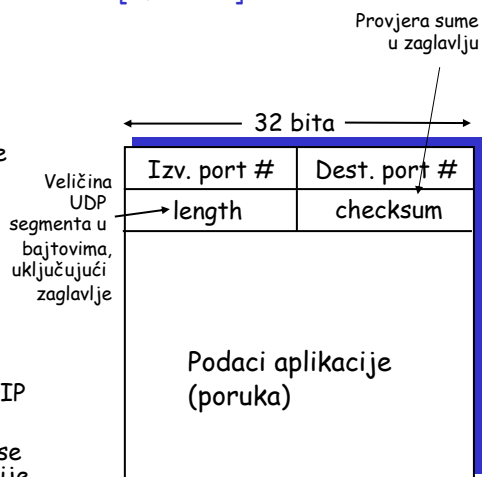
- ❑ Nema uspostavljanja veze (koja povećava kašnjenje)
- ❑ jednostavnije: ne vodi se računa o stanju veze
- ❑ manje zaglavlje segmenta (8B u odnosu na 20B kod TCP-a)
- ❑ nema kontrole zagušenja: UDP može slati podatke onom brzinom kojom to aplikacija želi

Telekomunikacione mreže 7-5

5

UDP: User Datagram Protocol [RFC 768]

- ❑ Često se koristi za "streaming" multimedijalne aplikacije
 - Tolerantne u odnosu na gubitke
 - Osjetljive na brzinu prenosa
- ❑ drugi UDP korisnici
 - DNS
 - SNMP (zbog toga što mrežne menadžment aplikacije funkcionišu kada je mreža u kritičnom stanju)
 - RIP (zbog periodičnog slanja RIP update-a)
- ❑ Pouzdani prenos preko UDP: mora se dodati pouzdanost na nivou aplikacije
 - Oporavak od greške na nivou aplikacije
- ❑ **Problem kontrole zagušenja je i dalje otvoren!**

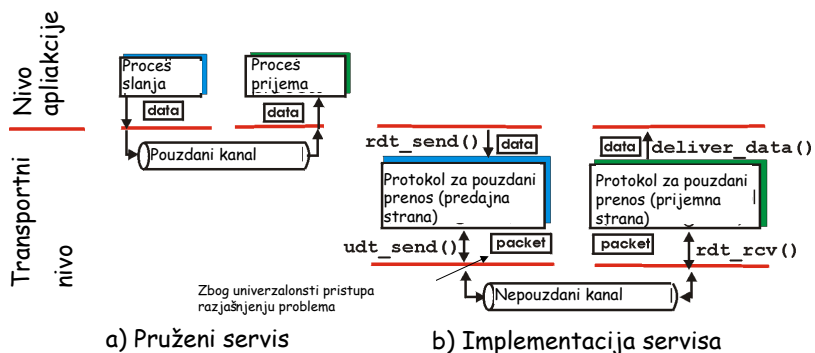
Format UDP segmenta RFC 768

Telekomunikacione mreže 7-6

6

Pouzdati prenos podataka

- Važno na nivoima aplikacije, transporta, linka
- Jedna od top-10 karakteristika mreže!

- Karakteristike nepouzdanog kanala će odrediti kompleksnost pouzdanog protokola za prenos podataka (rdt)

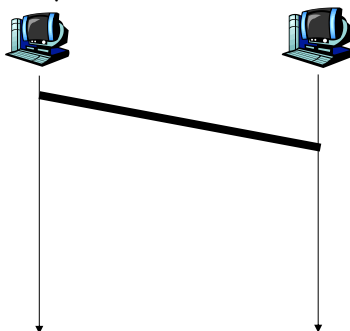
Telekomunikacione mreže

7-7

7

Pouzdati prenos podataka

- Kanal je pouzdan u potpunosti
 - Nema greške po bitu
 - Nema gubitka paketa

Nema potrebe za mehanizmom pouzdanog prenosa!

Telekomunikacione mreže

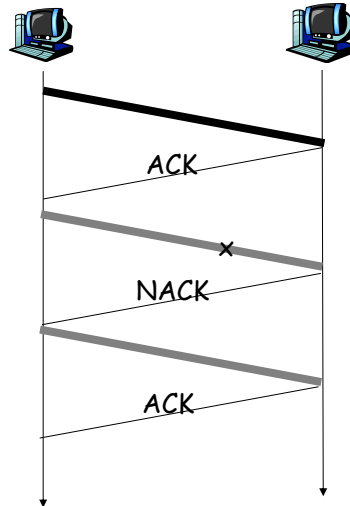
7-8

8

Pouzdana prenos podataka

Kanal koji unosi grešku ali ne i gubitke

- ❑ Kanal može zamijeniti vrijednosti bita u paketu
- ❑ Potrebno je detektovati grešku na prijemnoj strani. Kako?
- ❑ Prijemna strana o tome mora obavijestiti predajnu stranu potvrdom uspješnog (ACK) ili neuspješnog prijema (NACK)
- ❑ Kada prijemna strana primi ACK šalje nove podatke, ako primi NACK obavlja ponovno slanje prethodnog paketa (retransmisija)
- ❑ ARQ (Automatic Repeat reQuest)

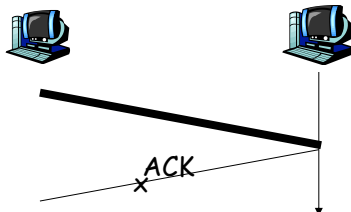
Telekomunikacione mreže 7-9

9

Pouzdana prenos podataka

Šta se dešava kada su ACK/NAK oštećene?

- ❑ Pošiljalac ne zna šta se dešava na prijemu!
- ❑ Retransmisija je besmislena: moguće je dupliranje paketa

Rješavanje duplikata:

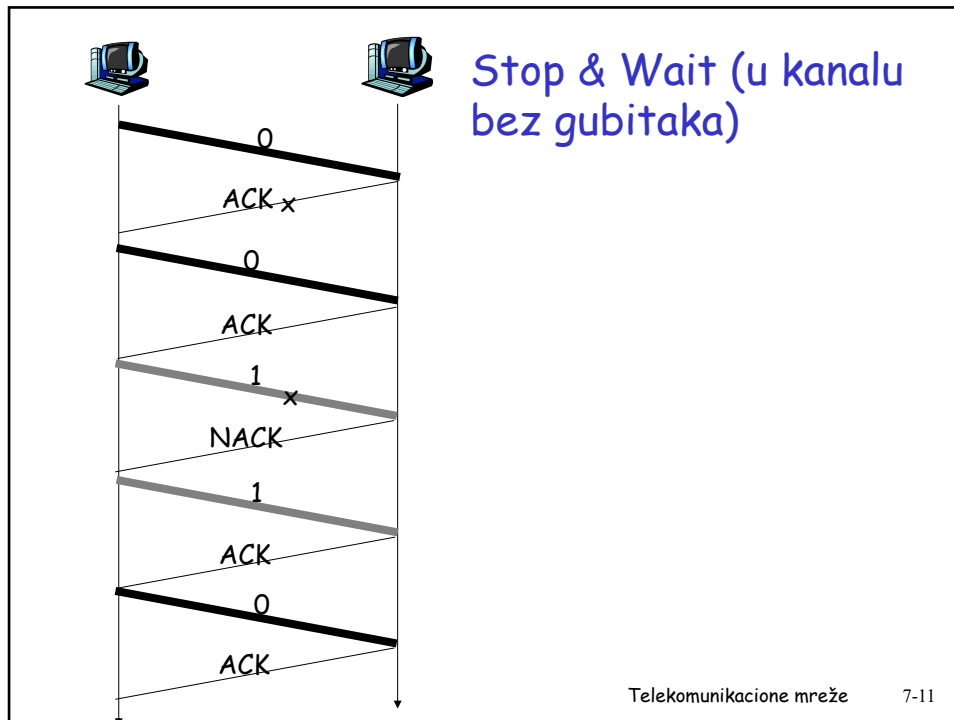
- ❑ Pošiljalac dodaje svakom paketu *broj u sekvenci*
- ❑ Pošiljalac ponovo šalje posmatrani paket ako je ACK/NAK oštećen
- ❑ Prijemnik odbacuje duple pakete
- ❑ U ACK/NAK nema broja u sekvenci paketa koji se potvrđuje jer nema gubitka paketa, pa se potvrda odnosi na poslednji poslani paket.

STOP & WAIT

Pošiljalac šalje jedan paket, a zatim čeka na odgovor

Telekomunikacione mreže 7-10

10

11

Stop & Wait (u kanalu bez gubitaka)

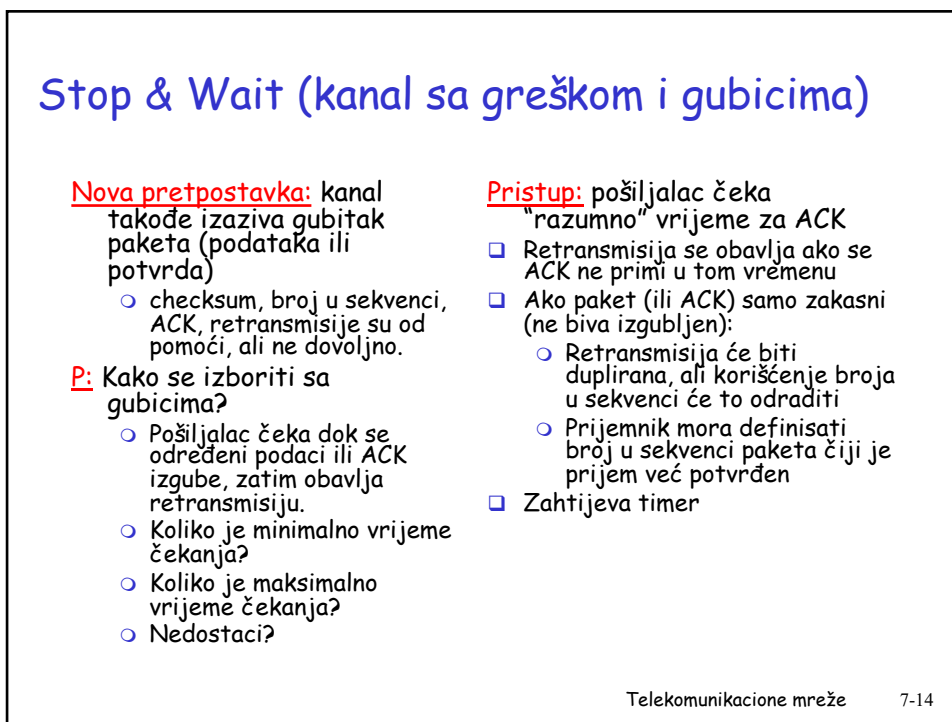
<p>Pošiljalac:</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Dodaje broj u sekvenci paketu □ Dva broja (0,1) su dovoljna. Zašto? □ Mora provjeriti da li je primljeni ACK/NAK oštećen 	<p>Prijemnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Mora provjeriti da li je primljeni paket duplikat <ul style="list-style-type: none"> ○ stanje indicira da li je 0 ili 1 očekivani broj u sekvenci paketa □ Napomena: prijemnik ne može znati da li je poslednji ACK/NAK primljen ispravan od strane pošiljaoca
--	--

Telekomunikacione mreže 7-12

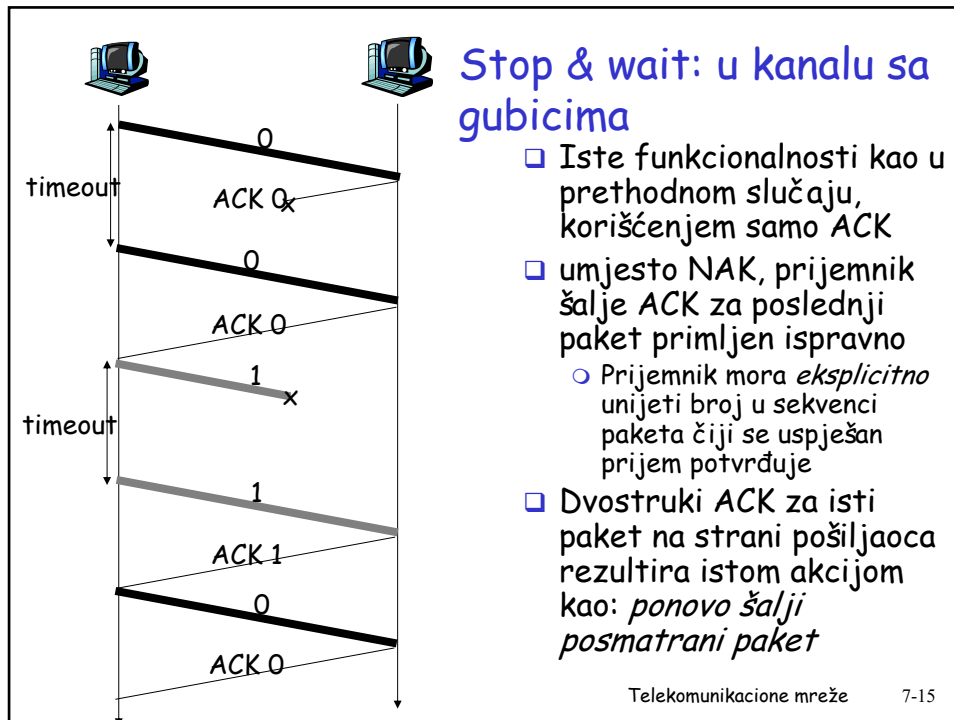
12

13

14

15

STOP & WAIT performanse

- S&W funkcioniše, ali ima loše performanse
- primjer: 1 Gb/s link, 15 ms vrijeme prenosa od kraja do kraja, veličina paketa 1000B :

$$T_{\text{prenosa}} = \frac{L \text{ (veličina paketa u bitima)}}{R \text{ (propusnost linka, b/s)}} = \frac{8\text{kb/pkt}}{10^9 \text{ b/s}} = 8 \mu\text{s}$$

$$U_{\text{pošilj.}} = \frac{L / R}{RTT + L / R} = \frac{.008}{30.008} = 0.00027$$

- $U_{\text{pošilj.}}$: **iskorišćenje** - dio vremena u kome je pošiljalac zauzet
- Pošiljalac šalje 1000B paket svakih 30.008 ms -> 267kb/s bez obzira što je propusnost linka 1 Gb/s
- Mrežni protokol ograničava fizičke resurse!
- Stvar je još gora jer je napravljeno nekoliko zanemarivanja!

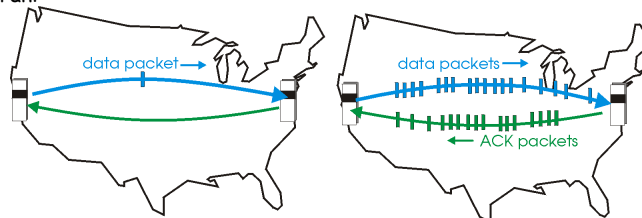
Telekomunikacione mreže 7-16

16

"Pipelined" protokoli

"**Pipelining**": pošiljalac dozvoljava istovremeni prenos više paketa čiji prijem nije potvrđen

- Opseg brojeva u sekvenci mora biti proširen
- Baferovanje više od jednog segmenta na predajnoj i/ili prijemnoj strani

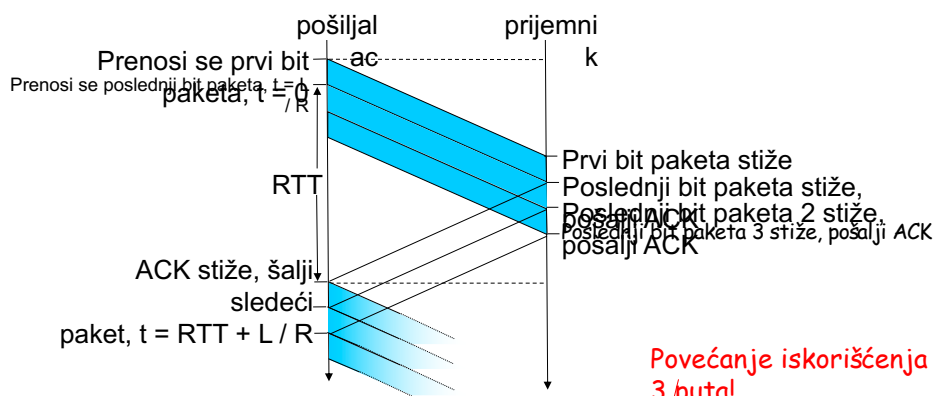

a) Stop and wait protokol b) Pipeline protokol

- Postoje dvije forme ovog protokola: "**go-Back-N**", "**selective repeat**"

17

"Pipelining": povećanje iskorišćenja

$$U_{\text{Pošilj.}} = \frac{3 * L / R}{RTT + L / R} = \frac{.024}{30.008} = 0.0008$$

18

Pipelined protokoli: pregled

Go-back-N:

- Pošiljalac može imati do N nepotvrđenih poslatih segmenata
- Prijemnik šalje samo *kumulativne potvrde*
 - Ne potvrđuje segmente ako se jave "praznine"
- Pošiljalac ima timer za najstariji nepotvrđeni paket
 - Kada timer istekne ponovo se šalju svi nepotvrđeni segmenti

Selective Repeat:

- Pošiljalac može imati do N nepotvrđenih poslatih segmenata
- Prijemnik šalje *individualne potvrde* za svaki paket
- Predajnik ima tajmer za svaki nepotvrđeni segment
 - Kada timer istekne ponovo se šalje samo taj segment

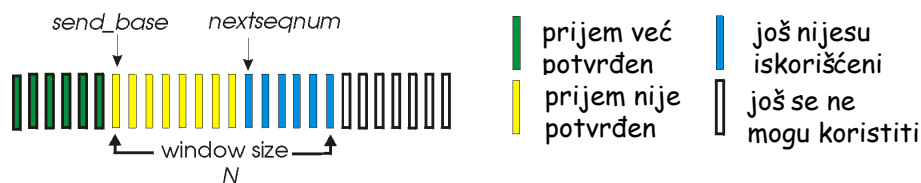
Telekomunikacione mreže 7-19

19

Go-Back-N (sliding window)

Pošiljalac:

- k-bitni dugačak broj u sekvenci u zaglavlju paketa što znači da se može poslati $N=2^k$ nepotvrđenih paketa
- "prozor" veličine N susjednih nepotvrđenih paketa je dozvoljen
- Zašto ograničavati N?

- Broj u sekvenci se upisuje u polje zaglavlja veličine k bita ($0,2^k-1$). Kod TCP $k=32$, pri čemu se ne broje segmenti, već bajtovi u bajt streamu.
- ACK(n): ACK sve pakete, uključujući n-ti u sekvenci - "kumulativni ACK"
 - Mogu se pojaviti dupli ACKovi (vidi prijemnik)

Telekomunikacione mreže 7-20

20

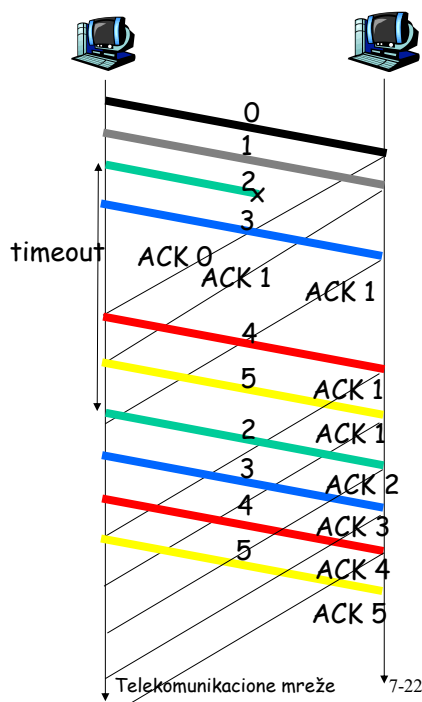
Go-Back-N (sliding window)

- timer se inicijalizuje za "najstariji" segment i vezuje za svaki paket čiji prijem još nije potvrđen
- *timeout(n)*: retransmisija paketa n i svih paketa čiji je broj u sekvenci veći od n, u skladu sa veličinom prozora
- uvijek se šalje ACK za korektno primljen paket sa najvećim brojem u sekvenci uz poštovanje *redosloda*
 - Može generisati duple ACK-ove
 - Treba da zapamti samo broj očekivanog paketa
- "out-of-order" paket:
 - odbacuje -> **nema baferovanja na prijemu!** Zašto?
 - Re-ACK paket sa najvećim brojem u sekvenci

Telekomunikacione mreže 7-21

21

Go-Back-N

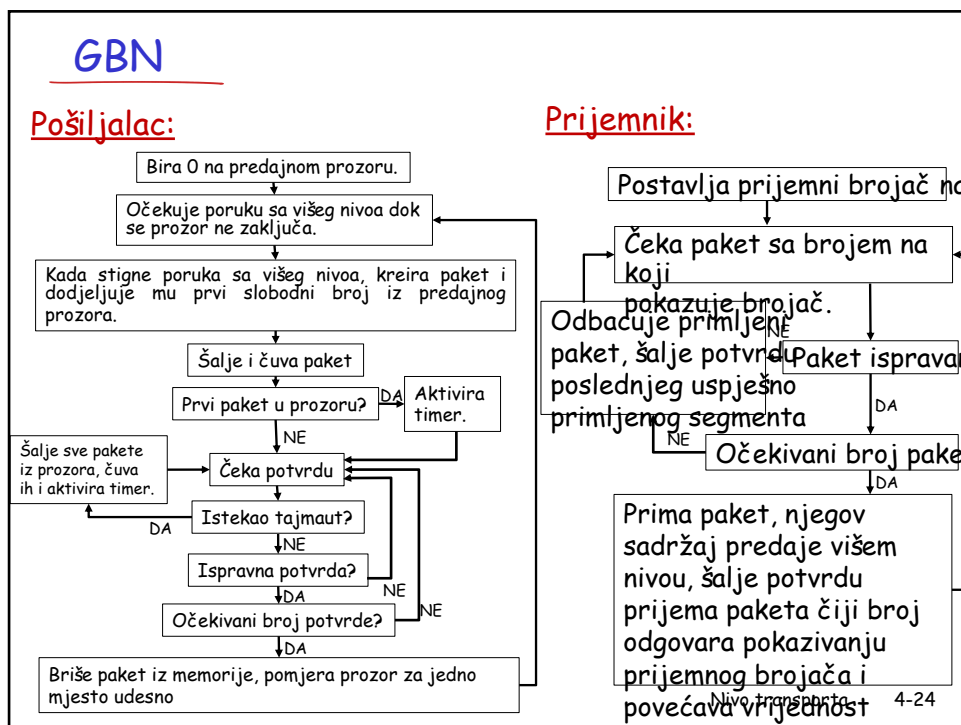
22

Go-Back-N

- Dozvoljava pošiljaocu da ispuni link sa paketima, čime se uklanja problem lošeg iskorišćenja kanala.
- Sa druge strane kada su veličina prozora i proizvod brzine prenosa i kašnjenja veliki mnogo paketa može biti na linku. U slučaju gubitka jednog paketa mnogi paketi moraju biti potpuno nepotrebno iznova poslani.
- Iz tog razloga se koriste "selective repeat" protokoli, koji kao što im ime kaže omogućavaju izbor paketa koji će biti ponovo poslani.

Telekomunikacione mreže 7-23

23

24

Selective Repeat

- Prijemnik *pojedinačno* potvrđuje sve ispravno primljene pakete
 - baferuje pakete, ako je to potrebno, za eventualnu redoslednu predaju nivou iznad sebe
- Pošiljalac ponovo šalje samo pakete za koje ACK nije primljen
 - Pošiljalac ima tajmer za svaki paket čiji prijem nije potvrđen
- Prozor pošiljaoca
 - N uzastopnih brojeva u sekvenci
 - Ponovo ograničava broj poslatih paketa, čiji prijem nije potvrđen

Telekomunikacione mreže 7-25

25

Selective Repeat

pošiljalac

Podaci odozgo :

- Ako je sledeći broj u sekvenci u prozoru dostupan, šalji paket

timeout(n):

- Ponovo šalji paket n, restartuj tajmer

ACK(n) u [sendbase, sendbase+N]:

- markiraj paket n kao da je primljen
- Ako je n najmanji nepotvrđeni paket, proširi osnovu prozora na bazi narednog najmanjeg broja nepotvrđenog paketa

prijemnik

paket n u [rcvbase, rcvbase+N-1]

- Pošalji ACK(n)
- out-of-order: baferuj
- in-order: predaj (takođe baferuj, predaj u in-order), povećavaj prozor na sledeći paket koji još nije primljen

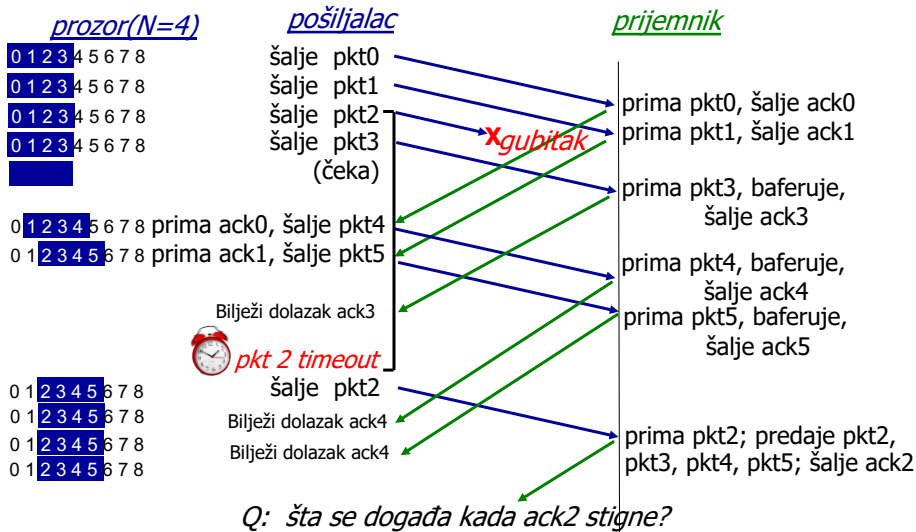
paket n u [rcvbase-N, rcvbase-1]

- ACK(n)
- drugačije:**
 - ignoriši

Telekomunikacione mreže 7-26

26

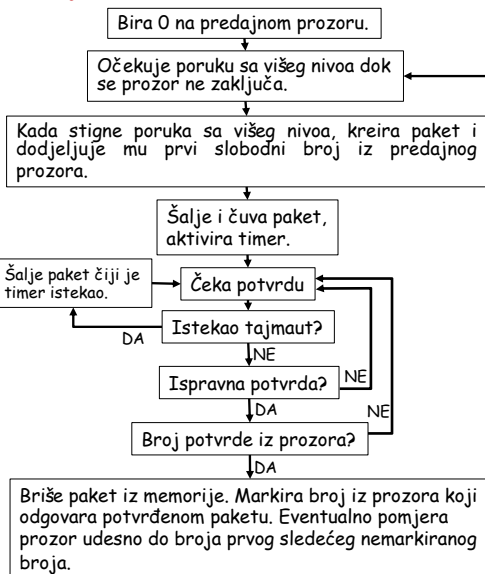
Selective Repeat

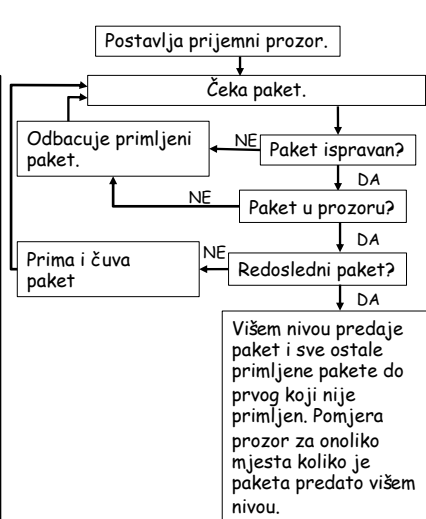
27

SR

Pošiljalac:

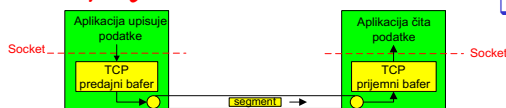
Prijemnik:

28

TCP: Pregled RFC-ovi: 793, 1122, 1323, 2018, 2581

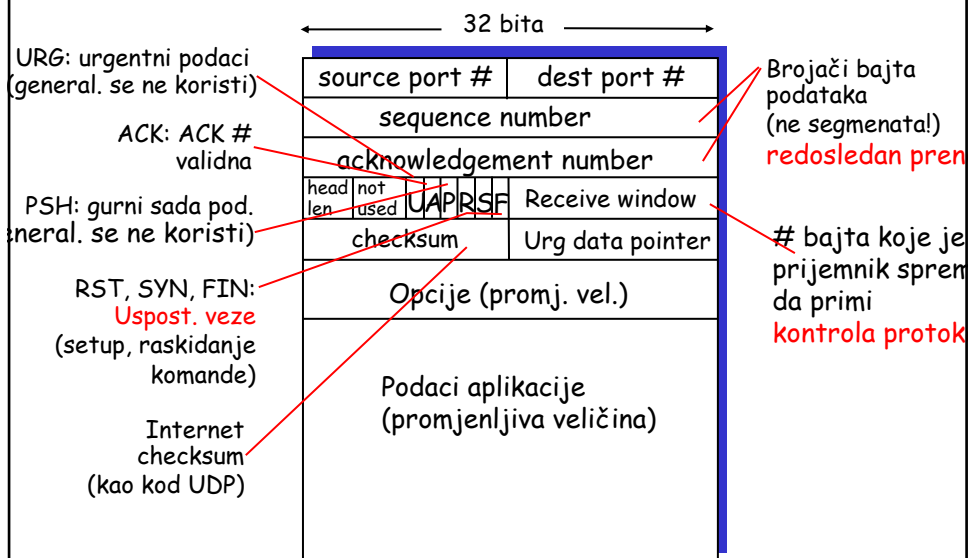
- **tačka-tačka:**
 - Jedan pošilj, jedan prij.
- **pouzdan, redosledan prenos bajta:**
 - nema "granica poruka"
- **"pipelined":**
 - TCP kontrola zagušenja i protoka podešava veličinu prozora
- **Baferi za slanje & prijem**
- **"full duplex" prenos:**
 - U istoj vezi prenos u dva smjera
 - MSS: maksimalna veličina podataka sloja aplikacije u segmentu (1460B, 536B, 512B)
- **konektivan:**
 - "handshaking" (razmjena kontrolnih poruka) inicira je pošiljalac, razmjenjuje stanja prije slanja
- **kontrola protoka:**
 - Pošiljalac ne može "zagušiti" prijemnika

Telekomunikacione mreže 7-29

29

Struktura TCP segmenta

Telekomunikacione mreže 7-30

30

TCP pouzdani prenos

- TCP kreira pouzdani prijenos po IP nepouzdanom servisu
- "Pipelined" segmenti
- Kumulativne potvrde
- TCP koristi jedan retransmisioni tajmer
- Retransmisije su triggerovane sa:
 - *timeout* događajima
 - duplim ack-ovima
- Na početku treba razmotriti pojednostavljenog TCP pošiljaoca:
 - Ignorišu se duplirani ack-ovi
 - Ignorišu se kontrole protoka i zagušenja

Telekomunikacione mreže 7-31

31

TCP pouzdani prenos (pošiljalac)

1. Podaci primljeni od aplikacije:

- Kreiranje segmenta sa sekvencom brojeva
- Broj u sekvenci je *byte-stream* broj prvog bajta podataka u segmentu
- Startuje se tajmer ako to već nije urađeno
- Interval *timeout*-a se izračunava po odgovarajućoj formuli

2. timeout:

- Ponovo se šalje segment koji je izazvao timeout
- restartovati tajmer

3. Ack primljen:

- Ako se potvrdi prijem ranije nepotvrđenog segmenta
 - Napraviti odgovarajući *update*
 - startovati tajmer ako postoje segmenti koji čekaju

Telekomunikacione mreže 7-32

32

TCP pouzdani prenos (prijemnik)

Događaj na prijemu

TCP akcije prijemnika

Dolazak in-order segmenta sa očekivanim brojem u sekvenci. Svi podaci do očekiv. broja su potvrđ.

ACK sa kašnjenjem. Čeka do 500ms za sledeći segment. Ako nema sledećeg, šalje ACK.

Dolazak in-order segmenta sa očekiv. brojem u sekvenci. Potvrđ. prijema drugog segmenta u toku.

Odmah šalje jednu kumulativnu ACK, potvrđujući oba in-order segmenta

Dolazak out-of-order segmenta sa većom vrijednosti broja u sekv. od očekivane. Detektovan prekid.

Odmah šalje duplikat ACK, indicirajući broj u sekvenci očekivanog bajta.

Dolazak segmenta koji djelimično ili potpuno popunjava prekid.

Odmah šalje ACK, omogućavajući da segment popuni prekid

Telekomunikacione mreže 7-33

33

TCP pouzdani prenos (Fast Retransmit)

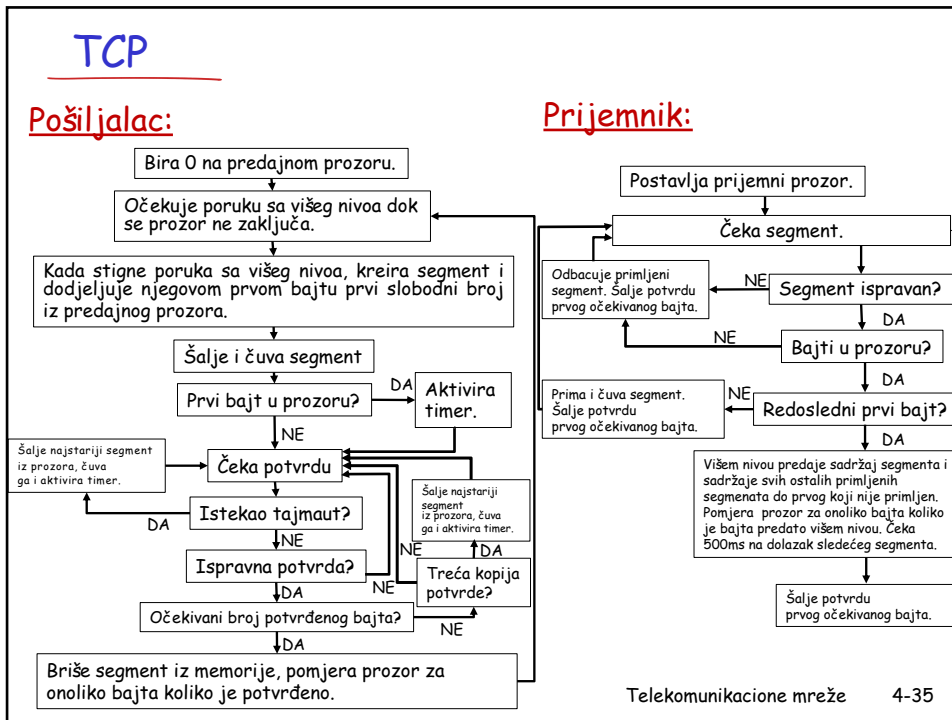
- *Time out period* je često predug:
 - Dugo kašnjenje prije slanja izgubljenog paketa
- Detekcija izgubljenog segmenta preko dupliranih ACK-ova.
 - Pošiljalac često šalje mnogo segmenata
 - Ako je segment izgubljen, najvjerovatnije će biti dosta dupliranih ACK-ova.
- Ako pošiljalac primi 3 ACK za iste podatke, pretpostavlja se da je segment poslije potvrđenog izgubljen:
 - "**fast retransmit**": novo slanje segmenta prije nego što je tajmer istekao

P: Da li TCP ima GBN ili "*selective repeat*" kontrolu greške?

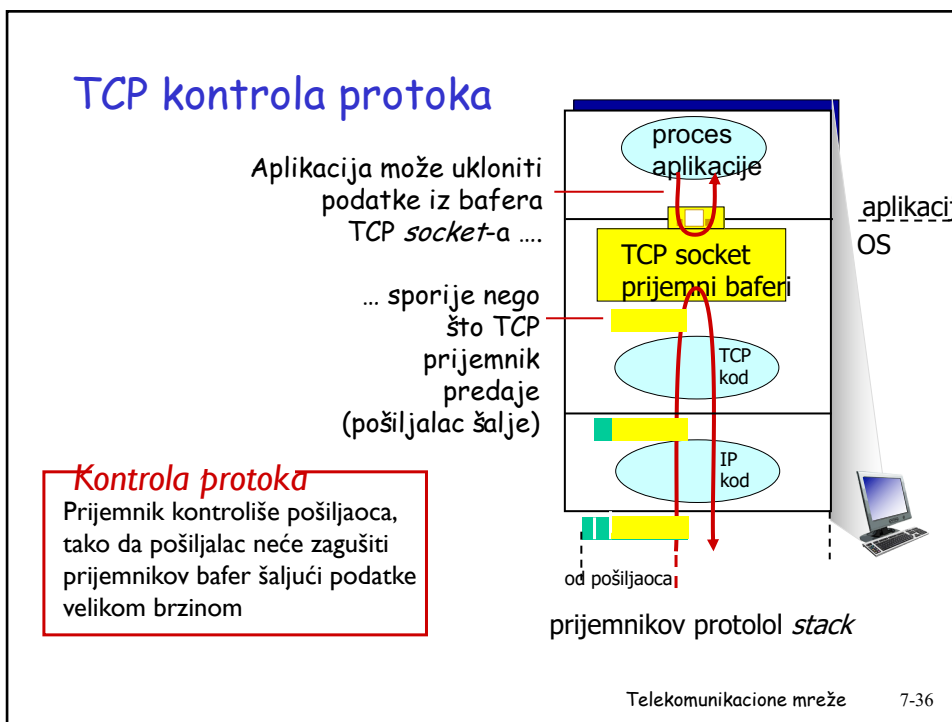
P: Zašto 3 a ne dva ACK?

Telekomunikacione mreže 7-34

34

35

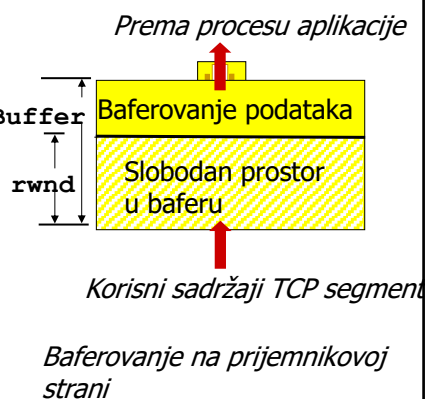
36

TCP kontrola protoka

- ❑ Prijemnik oglašava slobodan prostor u baferu podešavanjem vrijednosti u polje `rwnd` u zaglavlju TCP segmenta

- Veličina `RcvBuffer` se podešava u opcijama `socket`-a (tipična vrijednost 4096B)
- Mnogi OS podešavaju `RcvBuffer`

- ❑ Pošiljalac ograničava broj nepotvrđenih ("in-flight") podataka na vrijednost prijemnikovog `rwnd`
- ❑ Garantuje da se ne prepuni bafer

Telekomunikacione mreže 7-37

37

TCP kontrola zagušenja

- ❑ Kontrola od kraja do kraja (bez učesća mreže)

- ❑ Pošiljalac ograničava slanje: $\text{LastByteSent} - \text{LastByteAcked} \leq \text{CongWin}$

- ❑ Približno,

$$\text{brzina} = \frac{\text{CongWin}}{\text{RTT}} \quad \text{b/s}$$

- ❑ `CongWin` je dinamička funkcija detekcija zagušenja mreže

Kako pošiljalac otkriva zagušenje?

- ❑ gubitak = timeout *ili* 3 duplirane potvrde

- ❑ TCP pošiljalac smanjuje brzinu (`CongWin`) poslije gubitka

tri mehanizma:

- AIMD
- "slow start"
- konzervativan poslije timeouta

Telekomunikacione mreže 7-38

38

TCP kontrola zagušenja (AIMD)

Multiplikativno smanjenje: smanjuje CongWin na pola u slučaju gubitka

Aditivno povećanje: povećava CongWin za 1 MSS svaki RTT u odsustvu gubitka: *sondiranje*

Telekomunikacione mreže 7-39

39

TCP kontrola zagušenja (Slow Start)

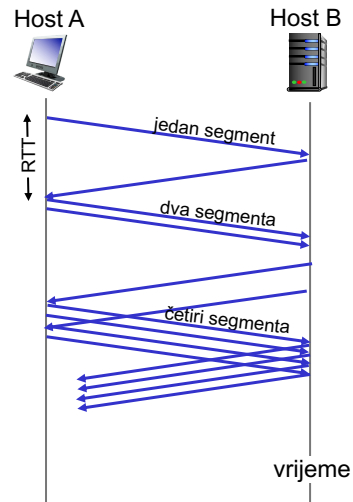
- Kada veza počne, CongWin = 1 MSS
 - Primjer: MSS = 500 B & RTT = 200 ms
 - Inicijalna brzina = 20 kb/s
- Dostupna propusnost može biti \gg MSS/RTT
 - Poželjno je brzo podešavaje na željenu brzinu
- Kada veza počne, povećava brzinu eksponencijalno do prvog gubitka

Telekomunikacione mreže 7-40

40

TCP kontrola zagušenja (Slow Start)

- Kada veza počne, eksponencijalno povećanje brzine do gubitka :
 - Udvostručuje se CongWin svaki RTT
 - Inkrementira se CongWin sa svakim primljenim
 - ACK **Sumarum**: inicijalna brzina je niska ali brzo raste

Telekomunikacione mreže 7-41

41

TCP kontrola zagušenja

- Poslije 3 duplirane ACK:
 - CongWin se smanjuje na pola
 - Prozor raste linearno
- Ali posle timeout-a:
 - CongWin = 1 MSS;
 - Prozor raste eksponencijalno do praga a zatim linearno

Filozofija:

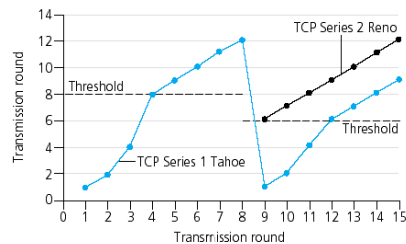
- 3 duple ACK indicira da je mreža sposobna da šalje
- timeout prije 3 duple ACK je "alarmantan"

Telekomunikacione mreže 7-42

42

TCP kontrola zagušenja

P: Kada eksponencijalna prelazi u linearnu?

Implementacija:

- ❑ Varijabilni prag (Tahoe)
- ❑ U slučaju gubitka, prag se postavlja na 1/2 vrijednosti CongWin prije gubitka
- ❑ U slučaju gubitka CongWin se smanjuje na pola (Reno)

Telekomunikacione mreže 7-43

43

TCP Tahoe

- ❑ "Slow Start", izbjegavanje kolizije
- ❑ Detektuje zagušenje kroz isticanje timeout-a i trostruke potvrde
- ❑ Inicijalizacija
 - CongWin=1;
 - Threshold=1/2 Max(Win)
- ❑ Poslije timeouta i trostruke potvrde
 - Threshold= 1/2 CongWin, CongWin= 1
 - Ulazi u slow start

Telekomunikacione mreže 7-44

44

TCP Reno

- ❑ "Fast Retransmit", "Fast recovery"
- ❑ Detektuje zagušenje kroz timeout-e i duplikate ACK-ova
- ❑ Kada se primi trostruki duplikat nekog ACK
 - Izbjegava slow start i ide direktno u fazu izbjegavanja kolizije
 - $\text{Threshold} = 1/2 \text{ CongWin}$; $\text{Congwin} = \text{Threshold}$
(Koristi AIMD)
- ❑ Kada se pojavi timeout
 - "Slow start"